

munkaállomása van IBM-486 fájlserverrel. A katalógus 50 ezer rekordot tartalmaz. Formátumként a US MARC szolgál. Kiépítés alatt áll a távhozzáférés, többek között a helyi online katalógushoz.

9. Novoszibirszki Állami Nyilvános Tudományos és Műszaki Könyvtár

Az Orosz Tudományos Akadémia Szibériai Tagozatának könyvtára, egyszersmind Szibéria és a Táv-Kelet könyvtári-információs központja. Az IBM-370-nel kompatibilis gépén nagy adatbázisok online elérését biztosítja. Vannak e-mail csatornái is. Automatizált tájékoztató-bibliográfiai szolgáltatásokat nyújt.

10. Ušinskij Állami Pedagógiai Könyvtár

Az Állami Nyilvános Tudományos és Műszaki Könyvtár által kifejlesztett CDS/ISIS/M alapú rendszert vette át a külföldi folyóiratok feldolgozására. Tervezi e rendszer alkalmassá tételét más dokumentumtípusokra, illetve a pedagógiai tárgyú cikkek teljes szövegének és leírásának tárolására is.

Végül a LIBNET-ről, az orosz nagykönyvtárak hálózatának projektjéről: hat moszkvai könyvtár vesz részt benne (az Orosz Nemzeti Nyilvános Tudományos és Műszaki Könyvtár, a Moszkvai Egyetem Kutatókönyvtára, a központi orvostudományi, történeti, mezőgazdasági és természettudományi könyvtár). Célja a hálózati környezet megteremtése a nagykönyvtárak állományának hatékonyabb felhasználására. Konkrét céljai:

- online és kötegelt üzemmódú hozzáférés a hat könyvtár állományához és az Orosz Központi Katalógushoz;
- a külföldi irodalom koordinált beszerzése;
- könyvtárközi kölcsönzés keretében a távrendelés;
- adatcsere és a közreműködő könyvtárak adatbázisainak elérése, csatlakozás a belföldi és külföldi hálózatokhoz;
- korszerű automatizált információs technológia a könyvtári állomány alakításához, feldolgozásához és hasznosításához.

/SHRAIBERG, Y. L.: The state of library automation in Russia. = Microcomputers for Information Management, 10. köt. 4. sz. 1993. p. 293-310./

(Viszocsekné Péteri Éva)

Adatbázis-certifikálás Oroszországban

Noha az utolsó szovjet évtizedben – nevezetesen 1978 és 1988 között – „nagy küzdelmet vívott mindenki a minőség javításáért”, alig sikerült valami eredményt is elérni. Az információ szakterületén sem volt ez másként, az évtized alatt e témakörben született 1200 cikk és tanulmány ellenére. Ezért Oroszországnak az információs világpiacon még ma is felettébb jelentéktelen „standja” van csak. Információs termékei, közöttük adatbázisai minőségben, megbízhatóságban messze elmaradnak az azonos nyugati termékek mögött.

A fokozatos felzárkózást az adatbázis-certifikálás rendszerének kiépítésével lehetne – kellene – elősegíteni. Erre annál is inkább szükség van, mivel az orosz adatbázis-termelés mennyiségileg immár eléggé tekintélyes. 1993-ban mintegy 20 ezernyi adatbázist tartottak számon az országban. Az adatbázisok egynegyedét érdemesítené arra a tematikája, hogy „kilépjen a világpiacra”.

A sikeres debütálásnak azonban előfeltételei vannak. Egy-egy ilyen „karrierre” aspiráló adatbázissal kapcsolatban ui. tanúsítani kell, hogy

- megfelelő dokumentációval rendelkezik,
- kompatibilis a dokumentációban rögzített műszaki és programeszközökkel,

- alkalmas a használói feladatok elkerülhetetlen komplexumának a megoldására,
- a megkívánt minőségű információkat tartalmazza.

A certifikálási rendszer (sistema sertifikacii baz dannyh = SSBD) „nyélbe ütése” egyébként megkezdődött az Informregistr nevű nyilvántartással kombinálva.

Az elképzelések szerint a rendszer működésének

- el kell kerülnie a kötelező jelleget, azaz biztosítani kell igénybevételeben az önkéntességet;
- függetlennek kell maradnia;
- csak az ISO-szabványok követelményeit szabad érvényesítenie.

Az ISO-szabványokhoz való maradéktalan igazodás egyszersmind azt is jelenti, hogy mindenekelőtt a GOST-szabványokat kell hozzáigazítani az előzőkhöz, illetve egy sor ma még hiányzó GOST-szabványt kell „tető alá hozni” az ISO-hoz való igazodással.

Több szabvány fenti értelmű korszerűsítése máris megtörtént, ám 1993 és 1995 között még több mint 20 adatbázissal kapcsolatos szabvány és normatív dokumentum elkészítésére és elfogadására van múlhatatlanul szükség.

A certifikálási rendszer kiépitésének eddigi fejleményei felkeltették az érintett elállítók és forgalmazók (már ilyenek is vannak Oroszországban) érdeklődését, s így várhatóan ők is bekapcsolódnak majd a munkálatok elősegítésébe.

/ANTOPOL'SKIJ, A. B.-VIGURSKIJ, K. V.: Sertifikaciá baz dannyh I rynok Informatcionnoj produkci. = Naučno-tehničeskaâ informaciá, ser. 1. 12. sz. 1993. p. 1-4./

(Futala Tibor)

A CD-ROM-telepítés hatásai és buktatói a fejlődő országokban

Sok információs szakember elismeri a CD-ROM vonzó tulajdonságait, különösen azok, akik információtól elzárt övezetben dolgoznak. Közvetlen hozzáférést tesz lehetővé nagy mennyiségű bibliográfiai, teljes szövegű vagy egyéb információhoz, meghatározott áron. A visszakeresett adatok különösebb nehézség nélkül kinyomtathatók, vagy átvihetők mágneses információhordozóra. A CD-ROM belső, regionális, nemzeti, sőt nemzetközi szinten is hatással lehet az információterjesztésre.

Az elmúlt években sok CD-ROM-kiadvány jelent meg, egyre több szakterületen. Új keresőrendszereket is kialakítottak, a régieket pedig rendszeresen tökéletesítik. Egyes adatbázisokat több kiadó is megjelentet (pl. MEDLINE és POPLINE), így ugyanahhoz az adatbázishoz is különböző keresőrendszerek használhatók. Újabb elgondolás a teljes adatbázis-keresőrendszer kompatibilitás. A SilverPlatter olyan adatbázis-kiadási szabványok kialakítására törekszik, amelyek lehetővé teszik, hogy a felhasználó bármely adatbázisban saját választása szerinti keresőrendszerrel kereshessen.

Elképzelhető, milyen hatása lehet a CD-ROM-oknak az információtól elzárt területeken, a fejlődő országokban. A CD-ROM technika hatását és a vele járó nehézségeket vizsgáljuk, elsősorban a Királyi Trópusi Intézet (*Royal Tropical Institute, Koninklijk Instituut voor der Tropen = KIT*) tapasztalatai alapján, amelyeket 28 fejlődő országban 50 CD-ROM projektben közreműködve szerzett.

A CD-ROM technika fő buktatói

A végfelhasználó félreérti a CD-ROM mibenlétét, és közvetlen választ vár kérdéseire. Nem veszi figyelembe, hogy ez is csak bibliográfiai vagy teljes szövegű adatbázis, de más formában. A félreértés csalódáshoz és kihasználatlansághoz vezethet, egyszerűsített a korlátozott erőforrások pazarlásához.

Az a feltételezés, hogy nem kell külön képzés. A CD-ROM technika indulásának idején azzal kecsegtették a felhasználókat, hogy könnyen használható az adatbázisok. Ez azonban csak azokra vonatkozik, akiknek már van gyakorlatuk a számítógépek és a bibliográfiai adatbázisok használatában. A fejlődő országok könyvtárosaira ez nem jellemző.

A technika elégtelen megértése. A CD-ROM olvasók a személyi számítógépek perifériáiként működnek. Használatukhoz szakképzett személyzet is kell, de legalább a könyvtárosoknak tisztában kell lenniük az operációs rendszer működésével, a szövegszerkesztők használatával. Bonyolultabb esetek megoldásához, karbantartásához ajánlatos a helyi szállítókkal szerződést kötni.

A CD-ROM hiányos beillesztése a könyvtári szolgáltatások rendszerébe. A fejlődő országokban a könyvtárak nem mennek végig azokon a fejlődési fokozatokon, mint az ipari országokban. A CD-ROM telepítése nagy ugrást jelent a korábbi szolgáltatásokhoz képest, erre a könyvtárosoknak és a felhasználóknak is fel kell készülniük.

A hosszú távú költségvetés hiánya. A legtöbb bibliográfiai CD-ROM adatbázist egy-egy évre lehet előfizetni. Ennek lemondása esetén sok terjesztő az összes lemezt visszakéri, ami a szolgáltatás megszűnéséhez vezethet. Emellett a CD-ROM felhasználásának vannak rejtett költségei is (mágneslemezek, a nyomtatáshoz szükséges kellek és papír). Az ezekből fakadó veszélyeket csak hosszú távú költségvetéssel lehet elkerülni.

Hatások

Személyzet

A könyvtár vagy dokumentációs részleg személyzete alapvető fontosságú tényező a CD-ROM munkaállomások sikeres működtetése és a források maximális kihasználása szempontjából. Ezért lényeges a személyzet képzése a telepítés időszakában.

CD-ROM rendszermenedzser és CD-ROM adatbázis-menedzser

Egy információs részlegben a CD-ROM szolgáltatás hatékony működését a rendszermenedzser és az adatbázis-menedzser (esetenként ugyanaz a személy) biztosítja. A rendszermenedzser fő feladata a hibaelhárítás, a szoftver és a hardver installálása, a szállítókkal és a karbantartókkal való kapcsolattartás. Az adatbázis-menedzser végzi a kereséseket, vagy nyújt segítséget a végfelhasználóknak. Ehhez ismernie kell a számítógépes irodalomkeresés általános jellemzőit, valamint az egyes elérhető adatbázisok tartalmát és szerkezetét.